

UZASADNIENIE

Statut Rzymski Międzynarodowego Trybunału Karnego, na podstawie którego utworzono Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK), został ratyfikowany przez Rzeczpospolitą Polską dnia 12 listopada 2001 r. Art. 48 tego Statutu wskazuje, że MTK na terytorium każdego Państwa-Strony Statutu Rzymskiego MTK powinien korzystać z przywilejów i immunitetów w zakresie niezbędnym do wykonywania swojego mandatu. Zasady korzystania przez MTK z przywilejów i immunitetów zostały określone w tym artykule w sposób ogólny, z odesłaniem w kwestiach szczegółowych do odrębnej umowy o przywilejach i immunitetach MTK.

Prawidłowe wypełnianie zadań przez MTK zostanie zapewnione tylko wówczas, gdy jego przywileje i immunitety będą przestrzegane przez możliwie największą liczbę państw. Ma to szczególne znaczenie w kontekście głównej misji MTK – ścigania i karania sprawców najpoważniejszych przestępstw objętych jego jurysdykcją. Przyznanie MTK właściwego statusu prawnego jest także konieczne w celu ochrony ofiar, świadków i innych uczestników postępowania.

W związku z powyższym Zgromadzenie Państw-Stron Statutu Rzymskiego MTK w dniu 9 września 2002 r. przyjęło tekst Umowy o przywilejach i immunitetach Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Sygnatariuszami przedmiotowej Umowy są aktualnie 62 państwa, z których 41 złożyło już dokumenty ratyfikacyjne. Łącznie 52 państwa są obecnie stronami Umowy¹⁾.

Umowa o przywilejach i immunitetach MTK zawiera 39 artykułów, w których są określone przywileje i immunitety Trybunału, jako instytucji posiadającej osobowość prawną, oraz przywileje i immunitety osób, których funkcje są związane z jego działalnością.

Umowa w art. 2 – 12 potwierdza status prawny MTK jako instytucji, wskazany w art. 4 Statutu Rzymskiego MTK, określa zakres przedmiotowy przysłu-

---

¹⁾ Stan na dzień 4 czerwca 2008 r.

gujących Trybunałowi immunitetów, precyzuje szeroki zestaw przywilejów o charakterze majątkowym (art. 6, 8, 9, 10) oraz w kwestii ułatwień komunikacyjnych i korespondencyjnych (art. 11). Ponadto Umowa gwarantuje nietykalność archiwów i dokumentów MTK (art. 7).

W celu umożliwienia sprawnego funkcjonowania MTK Umowa przewiduje przyznanie szeregu przywilejów i immunitetów określonym kategoriom osób, których działalność jest nieodzowna dla wykonywania zadań MTK. Przywileje i immunitety są przyznawane przedstawicielom Państw-Stron Statutu Rzymskiego MTK i innym zaproszonym przedstawicielom (art. 13), sędziom, Prokuratorowi, Wiceprokuratorom i Sekretarzowi (art. 15), Zastępcy Sekretarza, pracownikom MTK (art. 16), personelowi krajowemu (art. 17), adwokatowi i osobom udzielającym pomocy adwokatowi obrony (art. 18), świadkom (art. 19), pokrzywdzonym (art. 20), biegłym (art. 21) oraz innym osobom stawającym przed MTK (art. 22). Zakres przyznanych przywilejów i immunitetów różni się w zależności od kategorii uprawnionych osób. Wśród przyznawanych przywilejów i immunitetów należy wymienić: niedopuszczalność aresztowania i zatrzymania, immunitet sądowy w zakresie wszelkich wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz działań dokonanych w trakcie pełnienia urzędowych obowiązków (również po zakończeniu ich pełnienia), nienaruszalność dokumentacji, prawo do używania szyfrów i kodów, zwolnienia z ograniczeń imigracyjnych i wymagań co do rejestracji cudzoziemców, przyznanie ulg w zakresie wymiany dewiz oraz ułatwień repatriacyjnych w wypadku kryzysu międzynarodowego, kiedy to stosowane mają być postanowienia Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych oraz – w szczególności – przywileje dotyczące bagażu osobistego.

Państwa-Strony Umowy mają prawo do ograniczenia katalogu przywilejów i immunitetów w stosunku do własnych obywateli lub stałych rezydentów (art. 23). Wobec powyższego proponuje się, aby Rzeczpospolita Polska złożyła odpowiednią deklarację, podobnie jak uczyniły to inne Państwa-Strony Umowy.

Umowa przewiduje ułatwienia w zakresie podróży określonych kategorii osób. Państwa-Strony MTK Umowy są zobowiązane do uznawania i akceptacji laissez-passer ONZ lub dokumentów podróży wydawanych przez MTK

sędziom, Prokuratorowi, Wiceprokuratorom, Sekretarzowi, Zastępcy Sekretarza, pracownikom MTK oraz do szybkiego i nieodpłatnego załatwiania wniosków wizowych ww. osób oraz osób określonych w art. 18 – 22 Umowy.

Artykuł 26 ust. 2 lit. a) – i) określa tryb zrzeczenia się przywilejów i immunitetów określonych w art. 15 – 22. Można je uchylić zgodnie z treścią art. 48 ust. 5 Statutu Rzymskiego oraz na podstawie art. 26 Umowy. Uchylenie przywilejów i immunitetów jest obowiązkowe w sytuacji, gdyby utrudniały one wymiar sprawiedliwości, o ile nie pociąga to za sobą uszczerbku dla celów, w jakich zostały przyznane.

Pozostałe postanowienia Umowy odnoszą się do kwestii rozstrzygania sporów ze stronami trzecimi (art. 31), sporów co do wykładni lub stosowania Umowy (art. 32), zmiany Umowy (art. 36) oraz jej wypowiedzenia (art. 37).

Umowa była otwarta do podpisu do dnia 30 czerwca 2004 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku. Podlega ona ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez Państwa-Sygnatariuszy i zgodnie z jej art. 35 ust. 1 wchodzi w życie po upływie trzydziestu dni od dnia złożenia u Sekretarza Generalnego ONZ dziesiątego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Wejście w życie Umowy nastąpiło dnia 22 lipca 2004 r.

Dla państwa, które ratyfikowało, przyjęło, zatwierdziło albo przystąpiło do przedmiotowej Umowy po złożeniu dziesiątego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia albo przystąpienia, wchodzi ona w życie trzydziestego dnia po złożeniu u Sekretarza Generalnego ONZ dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia albo przystąpienia przez to państwo.

Związanie się przez Rzeczpospolitą Polską Umową nie będzie miało wpływu na sytuację gospodarczą i społeczną państwa. Ratyfikacja przedmiotowej Umowy nie będzie wymagała wprowadzenia zmian do polskiego prawa i nie spowoduje skutków finansowych dla budżetu państwa.

Umowa może dotyczyć obywateli polskich, o ile będą oni uczestniczyć w postępowaniu przed MTK lub będą sprawować funkcje urzędowe w tej instytucji.

Postanowienia Umowy o przywilejach i immunitetach Międzynarodowego Trybunału Karnego zawierają normy, które dotyczą wolności, praw i obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz spraw uregulowanych w ustawie (art. 89 ust. 1 pkt 2 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Przywileje i immunitety określone w Umowie dotyczą m.in. spraw z zakresu prawa karnego, prawa finansowego, prawa o cudzoziemcach, prawa celnego.

W związku z powyższym, związanie Umową powinno nastąpić w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tj. w drodze ratyfikacji za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Konsekwencją zastosowania takiego trybu będzie możliwość bezpośredniego stosowania Umowy po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (art. 91 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) oraz pierwszeństwo Umowy przed ustawą, jeśli ustawy nie da się pogodzić z Umową (art. 91 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Związanie się przedmiotową Umową, będzie stanowić logiczną konsekwencję dotychczasowych działań Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej na rzecz zapewnienia i zwiększenia bezpieczeństwa międzynarodowego oraz będzie wyrazem kontynuacji dotychczasowego stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej, która konsekwentnie popierała ideę utworzenia Międzynarodowego Trybunału Karnego.